

„Stovky skautů a skautek se postavily totalitním režimům,“ tvrdí Josef Výprachtický

30.08.2017

Skauting byl vždycky úzce spjatý s Prahou 3. Nejen že zde byly založeny první organizace, ale území Žižkova se stalo inspirací pro dobrodružné romány Jaroslava Foglara, který je i čestným občanem městské části Praha 3. <

✘ Žižkovská radnice aktivně podporuje skrze svůj Nadační fond Rychlé šípy Jaroslava Foglara skautské aktivity. Nejen o nich se rozprává starosta Junáka Josef Výprachtický.

Dějiny československého skautingu se začaly psát na žižkovské reálnce - dnes Gymnázium na Sladkovského náměstí - kde působil jeho zakladatel Antonín Benjamin Svojsík. Byla to náhoda, že je Žižkov v podstatě kolébkou skautingu?

V kontextu úvodní věty to samozřejmě náhoda nebyla. Svojsík se jako středoškolský učitel logicky rozhodl, že skauting vyzkouší nejprve na zájemcích z řad svých studentů. V roce 1911, po své návštěvě Anglie, během níž se se skautingem seznámil na vlastní oči, tak ze svých žáků sestavil první pokusnou skautskou družinu a v létě 1912 pak zorganizoval nedaleko Lipnice, v sousedství Orlovské myslivny, první skautský tábor.

Svojsík se držel se zásady, se kterou skauting bojoval jak během německé okupace, tak v období

komunismu: „Skauting vylučuje totalitu - totalita vylučuje skauting.“ Kdy bylo českému skautingu nejhůř?

Otázkou si zároveň tak trochu sám odpovídáte - každý totalitní režim, ať už nacistický nebo komunistický, přinesl zákaz skautingu. Větší dopad - vzhledem k délce přerušení činnosti - měl samozřejmě zákaz skautingu po únoru 1948. Junák měl po válce více než 250 tisíc členů, tisíce nadšených vedoucích, opět se aktivně začal účastnit práce mezinárodních skautských organizací WOSM a WAGGGS, kterých byl členem. To vše pak na téměř 40 let (s krátkou přestávkou v letech 1968 - 70) přerušil nástup komunistické totality.

Po roce 1989 tak Junáku chyběly celé generace skautů a skautek, což se samozřejmě projevilo v mnoha oblastech činnosti.

Asi ne náhodou bylo mnoho skautů v protifašistickém odboji. Na které hrdiny by se nemělo zapomenout?

Zapomínat bychom neměli na nikoho, hrdinství, které nebylo vidět na první pohled, nebylo o nic menší. Cena byla mnohdy stejná - ztráta svobody či dokonce života, často nejen vlastního, ale celých rodin. Skautem byl např. npor. Adolf Opálka, velitel skupiny Out Distance, který se podílel na přípravě atentátu na Heydricha a společně s dalšími šesti parašutisty zemřel na kúru pravoslavného kostela svatých Cyrila a Metoděje v Resselově ulici. Známy je také příběh pěti skautů z 30. oddílu z Moravské Ostravy, kteří se aktivně účastnili odboje, byli zatčeni a na samém konci války - 24. 4. 1945 - popraveni gestapem na hřbitově v polském Těšíně. Jejich hrdinství připomíná kamenná mohyla na Ivančeně (v sedle Lysé hory v Beskydech), kde se v den sv. Jiří každoročně scházejí stovky skautů a skautek.

Rád bych připomněl, že podobně, jako skauti a skautky byli součástí odboje v období nacistické totality, se stovky skautů a skautek postavily také totalitnímu komunistickému režimu.

Legendární se stala Svojsíkova cesta do Vorlovských lesů na Lipnici, kde postavil v roce 1912 první skautský tábor v českém království. Jak vypadaly první začátky skautingu u nás?

Skauting přinášel něco zcela nového - táboření a pobyt v přírodě tehdy rozhodně nebyl běžný způsob trávení volného času a skauty tak občas vyháněli z lesů s podezřením, že se jedná o nekalé živly. Rozvoj skautingu výrazně zpomalila 1. světová válka - mnozí vedoucí byli povoláni do armády, nicméně skauti pomáhali např. v rámci Červeného kříže a v roce 1918 se aktivně zapojili do dění v souvislosti s vyhlášením Československé republiky, známá je třeba tzv. skautská pošta, která se spolehlivě starala o doručování zásilek v tomto období.

Zmiňovaná cesta na Lipnici se stala hlavním motivem Foglarova románu Hoši od Bobří řeky. Které další skautské aktivity se staly inspiracemi pro jeho další díla?

Jaroslav Foglar - Jestřáb vedl svůj oddíl více než 60 let a inspirací pro jeho knihy z oddílového prostředí, byly právě příhody, které prožil s chlapci svého oddílu pražská Dvojka. Inspirací pro příběhy Rychlých šípů a knižní série Záhada hlavolamu pak byly, kromě skutečných oddílových zážitků, také vzpomínky na vlastní klukovskou partu a další jí podobné, atmosféra nejstarších pražských čtvrtí a třeba i drobné zprávy z novin.

Jaroslav Foglar by letos v červenci oslavil 110. narozeniny. Čtou dnešní skauti stále jeho knížky, nebo se jimi jinak inspirují?

Jestřábovy knihy jsou mezi dětmi stále populární, byť se oproti minulosti snižuje věk jejich čtenářů a nabídka dětské literatury je neporovnatelně větší, nehledě na skutečnost, že děti obecně čtou méně. Myslím, že dnešní děti na knihách přitahuje stále totéž - uvěřitelnost popisovaných příběhů, dobrodružství, parta kamarádů a lákavé tajemno charakteristické třeba pro stínadelskou trilogii.

Městská část Praha 3 zřídila Nadační fond Rychlé šípy Jaroslava Foglara za účelem formování osobnosti dětí a mladých lidí a péče o dílo a archiv Jaroslava Foglara. Do jaké míry mají dotace vliv na činnost skautských organizací v Praze 3?

Skautská střediska a oddíly samozřejmě hledají a vítají další zdroje finanční podpory své práce a tedy i grantů vypisovaných zmiňovaným nadačním fondem. V případě vypsání grantů skauti tuto možnost rádi a zpravidla úspěšně využijí. Granty pak mohou oddílům pomoci např. zajistit lepší materiální zabezpečení pro práci s dětmi - ať už v oddílech, nebo třeba při pořádání akcí pro širší veřejnost.

Jaké jsou dnešní děti oproti předchozím generacím?

Společně mají určitě to, že je stále láká dobrodružství zažité s partou dobrých kamarádů. Oproti předchozím generacím se jim nabízí spousta dalších možností jak trávit volný čas - ať už aktivně, nebo pasivně. Zdá se však, že se skautingu daří v této konkurenci zdárně obstát - v posledních deseti letech počet členů Junáka - českého skauta kontinuálně roste a mnohé oddíly aktuálně řeší problém, jak uspokojit velký zájem ze strany dětí a rodičů, který často převyšuje kapacitní možnosti oddílů.

Když srovnáme skauting před 100 lety se současností, proměnily se v čase nějaké jeho původní ideje?

Poslání skautingu, tedy podporovat všestranný rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí a vést je k zodpovědnosti za sebe a okolní svět, je platné dnes, stejně jako před více než stoletím, kdy skauting vznikl.

Do jaké míry navazuje skauting na svůj původní armádní charakter? Stále se dodržují pořadové nástupy nebo pochodování, anebo se junáctví skauting aklimatizoval zcela do dnešní doby?

Pro český (československý) skauting bylo od začátku charakteristické to, že se neinspiroval pouze baden-powellovským skautingem. Další osobností, od které Svojsík čerpal inspiraci, byl E. T. Seton a jeho woodcraft, tj. lesní moudrost amerických Indiánů. Dnešní oddíly často mají nějaké tradiční rituály např. zahájení či ukončení schůzek, táborových nástupů apod. - rozhodně to však nejsou pořadová cvičení, jaká byla běžná v počátcích skautingu nebo v období 1. republiky.

Používají dnešní skauti moderní technologie během svých aktivit? Nebo je buzola stále nepostradatelnou věcí během výprav?

Míra využívání moderních technologií samozřejmě závisí na vedení toho kterého oddílu. Obecně mohu říci, že se jim dnešní skauti a skautky rozhodně nevyhýbají - běžnou součástí výprav je třeba pátrání po „keškách“, využívají mapové aplikace nebo pomocí telefonu hledají třeba dopravní spojení. Desítky oddílů se zapojily do prázdninové hry s ČT Chci probudit Děčko, na níž Junák - český skaut participuje, a v rámci ní připravily a pečují o „kešky“, po kterých účastníci hry pátrají. Buzola - a obecně další možnosti orientace v terénu - přesto není „out“, je to prostě jedna z variant, dovednost, která se i dnes stále může hodit.

Jakou cestou se snažíte přiblížit mladším generacím, kterým historie skautingu již nemusí nic říkat?

Myslím, že historii lze dětem a mladým lidem nejlépe přiblížit prostřednictvím osobních příběhů, příběhů jednotlivců, lidí, které znají nebo kteří žili u nich ve městě nebo na vsi. Nebo formou hry - detektivního pátrání, či návštěvou míst s minulostí skautingu přímo spojených. Dobře se to daří třeba v rámci projektů Skautského institutu Skautské století (pátrání a sběr vyprávění skautských pamětníků) nebo Hrdinové války (pátrání po neznámých osudech skautů - hrdinů 2. sv. války).

Co čeká skauting v nejbližší době?

Po prázdninách a táborech čeká oddíly zahájení dalšího skautského roku, spojené s nábory nováčků. V prosinci proběhne tradiční rozsvícení Betlémského světla, které pak skauti a skautky rozvázejí po republice a roznášejí na veřejná místa, ale i třeba starým či osamělým lidem. Rok 2018 bude rokem oslav 100. výročí vzniku ČSR, což zcela jistě odrazí v různých aktivitách, které nabídneme oddílům všech věkových kategorií. Z opravdu velkých akcí bych rád zmínil 24. světové skautské jamboree, které sice proběhne v USA až v roce 2019, ale přípravy se rozjíždějí již nyní.

Josef Výprachtický vystudoval Fakultu elektrotechnickou ČVUT. Práci v Junáku se profesionálně věnuje od roku 1998, od roku 2007 jako starosta Junáka. Založil a vedl skautský oddíl a roverský kmen, které pracují dodnes. Jako dobrovolník se dlouhodobě podílí na přípravách a realizaci Mikulášského víkendu, kterého se každoročně účastní dospívající mladí lidé z celé republiky, a roverského lesního kurzu Svatoplukovy pruty. Ve volném čase se věnuje aktivně hudbě a sportu, zejména cyklistice a volejbalu.